

Landschappen

Beeld uit de verhalencampagne
'Op de sofa van de Congoberg'
(RL Pajottenland & Zennevallei)
© RL Pajottenland & Zennevallei

lezen

ABC voor het decoderen van een gelaagd verhaal

AN REKKERS [DIRECTEUR VRP]

Nog nooit een doorkijk-achterstevorenboek gelezen? Dan kan ik u ons Vlaamse landschappenboek warm aanbevelen. In onze buurlanden staan Stichting Landschapsbeheer Nederland of de Franse Parcs Naturels Régionaux mijlen verder op het vlak van landschapseducatie, maar ook Vlaanderen kan een indrukwekkend portfolio aan sensibiliseringsprojecten en –methodieken voorleggen. Met de wind in de rug fiets ik met u van de Westhoek tot Haspengouw via een keur aan 'vertaalde landschappen'. We steken ook even de grens over voor inspiratie bij onze noorder- en zuiderburen.

Keurmerkregio

We starten onze landschapsroute bij het Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels (RLWH). De eerste zeven regionale landschappen werden eind jaren 1990 omwille van hun uitzonderlijke landschapskwaliteiten erkend door de toenmalige minister voor leefmilieu. In het oorspronkelijke concept waren regionale landschappen bedoeld als keurmerkregio waar natuur en landschap de economische hefboom voor streekontwikkeling zouden leveren. Geënt op de identiteit van de regio, legde elk regionaal landschap zijn eigen accenten en zette in op natuurversterking en landschapsherstel (via sociale tewerkstelling en Groenjobs), educatie en sensibilisering. Vandaag zijn er 17 regionale landschappen bijna gebiedsdekkend over heel Vlaanderen actief. Ze vormen sterke samenwerkingsverbanden tussen de drie overheden, bewoners en een schare aan streekverenigingen actief rond natuur, landschap, cultuur, erfgoed, landbouw, jacht, toerisme, enz.

Met de ervaringen van het opbouwwerk in de streek, zette RLWH al heel vroeg in op landschapsbedrijfsplannen bij boeren. Op vrijwillige basis en tegen een beperkte vergoeding lieten die een landschapsplan op maat van hun bedrijf uittekenen, dat kleine landschapselementen zoals houtkanten, hoogstamboomgaarden of kikkerpoelen in hun bedrijf integreerde. Geen schaamgroen rond de hoevegebouwen, maar streekeigen aanplantingen op landbouwterreinen die een meerwaarde leverden voor natuur, landschapsbeleving en biodiversiteit.

Een studie van het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) over streekidentiteit toonde duidelijk aan dat zowel oorspronkelijke bewoners als inwijkelingen in de Westhoek een grote verbondenheid met hun dorp en de landschappelijke omgeving meedragen. 25 à 30 kilometer verderop, in de regio Roeselare, is die uitgesproken betrokkenheid verdwenen. Dat laat sterk vermoeden dat de kwaliteit van een landschap een positieve band creëert tussen bewoners en hun streek. Nieuwe bewoners, die in een mooie streek komen wonen omwille van die landschapskwaliteit, zijn bovendien vaak de eerste actieve participanten in landschapsprojecten.

Verhalen

Zelfs de mooiste streken van Vlaanderen trachten de betrokkenheid te stimuleren door educatieve of sensibiliserende acties. Vanuit de streekwerking Westhoek groeide het initiatief om lokale verhalen over een plek in themawandelingen te bundelen. De reeks *Verhalen voor onderweg* brengt uniek fotomateriaal en onbekende anekdotes samen: grensverhalen, oorlogsdagboeken van frontsoldaten, de modernistische architectuur van Huib Hoste en zoveel meer werden gepubliceerd in kleine wandelboekjes, waardoor geen enkele ingreep in het landschap zelf hoefde te gebeuren. Klankwandelingen, Westhoekvertellers en andere methodieken bereiken kinderen en volwassenen en leren hen kijken naar het landschap. De regionale landschappen West-Vlaamse Heuvels en IJzer & Polder fungeren hier, samen met de gebiedswerking van de Provincie West-Vlaanderen, als motor. Zij leveren nieuwe formats aan, waar iedereen mee aan de slag kan.

Ook andere regionale landschappen gebruiken verhalen om bewoners of gebruikers te stimuleren een actieve bijdrage aan het landschap te leveren. Met de verhalenreeks *Op de sofa van de Congoberg* legde het Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei de basis voor een actieve samenwerking met de gemeente Galmaarden, de inwoners van deelgemeente Vollezele (waar het gehucht Congoberg deel van uitmaakt) en lokale verenigingen om het landschapsbeheerplan voor het beschermde

‘Het boeiende aan een landschap is dat het zich laat lezen als een boek. Maar het is een achterstevorenboek, want voor de oudste delen van het verhaal moet je naar de achterste pagina’s. Elke tijd voegt hoofdstukken toe aan het boek en legt die boven op de vorige. (...) Zo vertelt het landschap een biografie van de mensen die er hebben gewoond. Wat nog bijzonder is aan dit boek is dat de pagina’s deels doorzichtig zijn. Je kunt vaak vanuit het bovenste blad naar onder kijken.’

Johan Van Den Bosch, Landschappen voor het leven, RLKM 2014